

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fil. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor.
Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Előfizetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 4 kor., minden további szó 4 fil.

Bizalmi vita.

Nyitramegye törvényhatósági bizottságának f. h. 26-án tartott rendkívüli közgyűlésén a napirend során tárgyalásra került gróf Tisza István leirata, melyben a vármegye közönségét az új kormány megalakulásáról értesíti.

A szabadelvűpárt régi hagyományaihoz híven sietett megragadni ezt az alkalmat a kormány iránti bizalomnak tüntető kifejezésére. Feljegyzésre méltó, hogy ezzel a szolgálalkú sietséggel semmiképp sem állott arányban az a gyér szám, melylyel a vármegyei kormánypárt a becses mozzanatot felkaroló közgyűlést meglátogatni jónak tartotta.

A szabadelvű honorációrok közül csak hárman jelentek meg: Csillaghy György, dr. Szúlyovszky Dezső és Crausz István. A többi kormánypárti jelenvolt a hivatalnokok és a másodrendű csillagok sorából került ki, de ez utóbbiak közül is csak kevesen jöttek el. A közgyűlésen különben azt hallottuk, hogy az új főispáni regime alatt a vármegyének több szabadelvű honorációja nincs is, csak az említett három. Ez az állítás ott, a dolog belső valószínűségénél fogva hitelre talált.

Az ellenzékből a központ és a közeli vidék volt képviselve, kevés ember által,

a kik csak azért jelentek meg, hogy a bizalmi javaslattal szemben az ellenzék elvi álláspontját kifejtésük. Harcot provokálni nem volt szándékuk, mert tudták, hogy azt az elnöklő főispán nagy mérvű elfogultsága és részrehajlása, nemkülönben klikkjének megnövekedett merészsége miatt személyes invektívák nélkül megvívni úgy sem lehetne. Ahoz pedig, hogy cinikus emberekkel feleselgetésbe bocsátkozzék, komoly ember nem érezhet kedvet magában.

Az ellenzéki akció érdekében minden bizonnyal jó volna, ha elvbarátaink tömegesen látogatnák most is a közgyűléseket, távolmaradásukat azonban nagyon is meg tudjuk érteni és cseppet sem csodálkozunk azon, ha a legtöbben nem tudják leküzdeni magukban azt az ellenszenvet, melyet a régi rendszer iránt tápláltak, mert láthatják, hogy a második kiadásban megjelent főispán az egész vonalon annak a rendszernek az embereivel veszi magát körül.

Thuróczy Vilmos főispán a napirend előtt megemlékezett Klotild Mária Rajneria főhercegnő haláláról, mely a legmagyarabb főherceg családját gyászba borította. Indítványozta, hogy a vármegye közönsége József főhercegnek feliratilag fejezze ki részvétét, a mihez a közgyűlés egyhangulag hozzájárult.

Ezután a főispán megnyitván a közgyűlést kijelentette, hogy a tanácskozások vezetésében törvény- és szabályszerűen fog eljárni, megígérvén, a maga részéről és kérvén a vélemények tisztelgésben tartását. Kérése nem hatott a többségre, mert az bizony az ellenzéki felszólalások alatt úgy zajongott és türelmetlenkedett, a hogy azt Kramoliu elnöklete alatt a legerősebb viták idején sem tette. De maga a főispán is hamar feledkezett meg ígéretéről, mert Mérey Lajost minden ok nélkül két ízben szakította meg beszédében.

Az állandó választmánynak a kormány iránt bizalmat tartalmazó javaslatát dr. Kostyál Miklós főjegyző terjesztette a közgyűlés elé. A máskor eléggé tárgyilagos előadó, most ugyan csak messze hajította el magától az igazság súlyokját. Gróf Tisza Istvánt megasztalásig menő dicséretekkel halmozta el, államférfiúi hivatottságot, bölcseséget, hazaszeretettől lelkes önfeláldozást tulajdonítván neki és elszántságot. Kár, hogy ezt az utolsó tulajdonságot jobban ki nem emelte, mert ez az egyedüli, mely a miniszterelnökben feltalálható.

Felsorolt azután az előadó minden képzelhető rosszat, bajt, hátrányt, kárt és veszélyt, s mind azt a rengeteg sok malumot az ellenzék nyakába varrta. Az előadó úr aligha olvasta gróf Apponyi Albertnek a Budapesti Hírlap egyik minapi számában megjelent cikkét, melyben Apponyi gyönyörűen fejt ki, hogy az obstrukciós eszteudó mily messze kiterjedő jelentőséggel bír összes viszonyaink alakulására.

Előadásának végén dr. Kostyál oda konkludál, hogy mivel a kormány kezében a „nemzeti alapon és szabadelvű irányban való haladásnak feltételeit biztosan megóva látja“, ennélfogva a

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

I. Napoleon és a biborosok.

Napoleon, a világhódító császár megverte az egyesült európai nemzeteket, romba döntött országokat, megsemmisítette az osztrák-porosz-orosz kombinált hadsereget, csak egy hatalom nem hajította meg magát előtte: és ez volt az egyház.

Elfogta a pápát, fogságba hurcolta zárt koscsiban, melyből még étkezés végett sem volt szabad kiszállnia. Éjjel nappal hurcoltatta pihe-nés nélkül Rómából Franciaországba, de az állhatatos egyházi ellenállott nyomásának. Az egyik pápa, VI. Pius francia fogságban halt meg 1799-ben, a másik egy kolostorba zárva éveken át; minden övétől elszakítva, csupa kék és a császár emberei által környezve, de mindkét egyházi főre lehet alkalmazni, amivel a francia császár a gárdáját tette halhatatlanná, hogy: „A gárda meghal, de meg nem adja magát.“ — A pápa meghal, de meg nem adja magát.

Consalvi biboros, VII. Pius államtitkárja, *Emlékiratai*-ban egy remek jelenetet örökít meg, miként viselkedtek a biborosok, a legyőzhetőnek tartott császárral szemben. Oly szép mozzanat ez, hogy érdemes elővenni a régi aktákat és feltárni tükör gyanánt a mai nemzedéknek tanulságot.

Napoleon 1809-ben Párisba rendelte az összes kardinálisokat. Roma francia kézben. VII. Pius a saonai kolostorban elzárva, mit is csináltak volna ott a biborosok. Olyanok voltak, mint a meheraj, mikor a királynéjokat elviszik.

Eppen ekkor történt, hogy Napoleon megútván első feleségét Beauharnais Juliát, kivel házassága gyermektelen maradt, egy osztrák főhercegnőt vett nőül, miután előbbi nejétől *elválasztotta* magát.

Készakarva írjuk e szót, hogy maga oldotta meg a bonthatatlan házassági csomót, mert a francia theologusok az első házasságot törvényesnek, tehát felbonthatatlanak tartották, a párisi official-törvénysek, mely elé került, illetéktelennek tartotta azon indokolással, hogy az uralkodók házassági ügyei nem tartoznak jogkörébe, azok a pápa hatóságához tartoznak.

De Napoleon éppen ezt akarta elkerülni. A pápa az ő fogságában, azt hitte, annál kevésbé lesz hajlandó engedékenységre, minél több oka volt felni a császárnak, hogy első házassága csak ugyan érvényes. Ha nem puhul meg a pápa, megpuhul a párisi official törvénysek, és csakugyan

császári akarattal a „hiányzó joghatóságot ez utobbinak megadta.“ Mert is a párisi törvénysek felbontotta az első házasságot és engedélyt adott a császárnak, hogy elvehesse az osztrák főhercegnőt. Maga a bécsi udvar is kénytelen kelletlen beleegyezett, kinek volt volna tehát kifogása ellene?

És mégis volt, aki szembe mert szállni a hatalmas császárral, és ezek voltak a *biborosok*.

Az igaz, hogy nem mindnyájan. A mérleg veszedelmesen ingadozott, és már-már aláhanyatlott az igazság, de az utolsó pillanatban *egy szó-többséggel* tényleg ellenszegültek a biborosok olyan körülmények között, hogy századokra is szolgálhatuak mintaképül.

Consalvi, egyike a Párisban tartózkodó biborosoknak, leírja, hogy 29 kardinális volt akkor (1810 ben) a francia fővárosban, akik között negy betegem feküdt. Az esketési ünnepély négy főmozzanatra oszlott. Hódolás az érkező jegyespár előtt; a civil esküvő; az egyházi kérés és végre tisztelgés az új házaspárnál.

Az első tisztelgés nem támasztott nehézséget a biborosok közt; annál többet a második és harmadik, vajjon megjelenhetnek-e azon?

A császár ragaszkodott ahoz, hogy a biborosok ott legyenek, nemcsak az udvari etiket

vármegye közönsége üdvözlí a kormányt és támogatásáról biztosítja.

Az ellenzék állásfoglalása.

Az állandó választmány javaslata ellen az ellenzék részéről elsőnek *dr. Franciscy Lajos* szólalt fel. Abból az elvből kiindulva, hogy a míg valamely kormány kézzelfogható tényeket fel nem mutat, addig a törvényhatóságok sem bizalmat, sem bizalmatlanságot nem nyilváníthatnak iránta, konstataálta, hogy a Tisza-kormányval szemben Nyitra megye közönsége teljes joggal nyilváníthat bizalmat, vagy bizalmatlanságot, mert a kormányelnök ma már a tények egész sorozatával mutatkozik be az ország előtt.

Ezek a tények: a pírhuamos ülések, a Kosuth-párttal kötött paktum, a Körberrel vívott közjogi csata, a Pitreich elől való megfutomás. Ezek a tények részint politikai hibák, részint közjogi botlások és mulasztások, melyekért a kormány nem bizalmat, hanem rosszalást érdemel. Az állandó választmány javaslataival szemben a következő indítványt nyújtja be:

Mondja ki a Törvényhatósági Bizottság, hogy gróf Tisza István miniszterelnöknek a vezetése alatt álló kormány megalakulásáról szóló leiratát tudomásul veszi, egyúttal elvárja a kormánytól, hogy a már megadott nemzeti engedelmények életbe léptetésére vonatkozólag kellő biztosítékokat terjeszt a törvényhozás elé, másrészt pedig az ország közjogi önállóságát minden bármely oldalról jövő támadással szemben erélyes védelemben részesíti.

Dr. Franciscy indítványa mellett a vágvescei kerület agilis országgyűlési képviselője *Ajtics Horváth Dezső* emelt szót, a ki rövid, de igen talpraesett beszédben fejtette ki, hogy mikép esett bele Tisza abba a hibába, és mikép került abba a kátyúba, a passív resistenciába, melyből ő annak idején az ország szekerét azáltal akarta kihúzni, hogy megbuktatta a passív resistenciában utazó Széll Kálmánt. A mily hibás volt Széll Kálmán taktikája, olyan hibás most a Tiszáé. Hangsúlyozta továbbá Ajtics Horváth Dezső, hogy kézi zálogot követel a parlamenttől ellenzék Tiszától, a nélkül a béke helyre nem állhat.

Nagy érdeklődés közepette szólalt fel ezután *Mérey Lajos*, a ki hatalmas beszédével pozdorjává törte a bizalmi javaslat állításait. Nagy dícsérettel adózom, így kezdte beszédét, az állandó választmány javaslatainak, mert ritka következetességnek a kifolyása ez a javaslat. Nyitra megye törvényhatósági bizottságának állandó választmány a eddig még minden kormánynak bizalmat szavazott. Rengeteg bizalmi készlet lehet felhalmozva a nyitra-

szertint, mert a biborosok az ország első méltóságai, hanem különösen azért is, mert a kardinálisok testületileg való jelenléte által szerette volna eloszlatni azon aggályokat, melyeket sok oldalról fűztek az ő második házasságának érvényességéhez.

A kardinálisok két pártra szakadtak: az opportunisták, vagy mint ma mondanók: a streberek, vagy dr. Prohászka szerint gerinctelenekre, puhányokra és az elvbűek pártjára. Az előbbiek 12-en voltak, az utóbbiak 13-an, a négy beteget sehova nem számítva. És amennyire mentségül elfogadható az erőszakos császár haragja és fenyegetése, az előbbiek számára: annál nagyobb dícsőségül róható fel az állhatatosoknak kitartásuk, kiket még a bécsi udvar magatartása sem tudott megtántorítani.

De a biborosok először itt is a szelidebb formát akarták választani, mely nem lett volna oly annyira merev és kevésbé sértő. Arra kértek Fesch biborost, a császárpárti töredék fejét, hogy az esküvőre ne hívják meg az összes kardinálisokat, de mint a törvényhozó testületekkel tettek, csak 10—12-öt, a kik t. i. anugy is menni akarnak, s így a többiek elmaradása nem lesz oly feltűnő.

De Napoleon hallani sem akart arról, és

megyei kormánypárt tarházában, ha eddig még minden kormánynak ki tudták utalványozni a megfelelő adagot. Vázolta ezután a kormány megalakulásának körülményeit, nagy hatással fejtven ki, hogy sokkal nagyobb veszély rejlik abban, ha a katonai körök cseelszövényci diadalra jutnak, mint a mennyi veszélyt hozhat az országra az obstrukció.

Mérey beszéde közben Crausz István, a ki ma nagyon harcias hangulatban volt, egyre közbeszólogatott. Egyik közbeszólására Mérey nyomatékos hangon oda vágta neki: Kérdem Crausz István bizottsági tag úrtól, mondja meg, hogy 36 év alatt mikor védte meg a kormány és pártja Magyarország jogait? — Hát bizony erre Crausz István úr nem tudott kadenciát mondani. Közbeszólási kedve tüstént lelohadt.

Klasszikus argumentum ad hominem volt Mérey beszédében az a passzus, melyben festette, milyen szegény az, hogy az a vármegye, a melyben a felvidéki kultúregylet keletkezett, az a vármegye, melynek főispánja ezen kultúregylet élén áll, a magyar nyelv jogaiért egy árva szót nem emel akkor, midőn ezen jogok érvényesülését az államszervezet legfontosabb részében, a hadseregben minden magyar ember követeli.

Mint hegyes nyilvessző, úgy fűródhatott be a főispán érzéskörébe Mérey szavainak éle, mert ideges lett tőle, s nyomban rá kétszer figyelmeztette a szónokot, először arra, hogy vádjait a hadseregbe vonatkozólag ne általánosítsa, másodsor arra, hogy az elnöki figyelmeztetést ne bírálja. Ez az utóbbi figyelmeztetés egy kissé neveltségessé tette a főispán urat, mert Mérey csak a saját szavait magyarázta, a mi még a parlamentben is az elnökkel szemben meg van engedve.

Méreynek zajos eljenzéssel fogadott beszéde után az ellenzék kiténően megmulattatta a következő kormánypárti felszólalás.

A szabadelvűpárt matadorja.

Crausz István úr nem bírván tovább ellenállani harcias hangulata izgalmainak, Mérey után megragadta a szót. Haromszor keltett beszédével nagy derűtséget. Először akkor, midőn a kormánypárt szokatlanul ritka soraira rámutatva büszkén hangoztatta, hogy ime minő nagy erő áll mögötte! Másodsor akkor, midőn az állandó választmány javaslatáról kijelentette, hogy hiszen abban nem arról van szó, hogy a kormánynak valami *hosszú időre* előlegezzünk bizalmat, hanem csak addig, a míg sikerül neki rendet csinálni.

Éppen abban nem bízunk — kiáltották közbe az ellenzéki oldalról — különben nem tudtuk, hogy határidőhöz van kötve a bizalom!

követelte valamennyinek a megjelenését, nem is álmodván arról, hogy vele szemben, aki előtt fegyveres hadtestek omlottak össze, egy kicsike kis csapat, jobbára törődött öregekből alkotva, még ellent állani merészel.

És mégis úgy történt!

Udvari tisztviselők minden egyes biborosnak kézbesítették a meghívót, s így elesetek attól a reménytől, hogy büntetlenül távol maradhatnak. „Betegséget színelni, vagy más kibuvót keresni — írja Consalvi biboros — annyit jelentett volna, hogy különben megjelenének, ha nem volnánk betegek, a mi sem az igazsággal, sem a becsületességgel meg nem fért.”

Az első tisztelgésre, mikor az ara megérkezett, megjelentek valamennyien. A vonakodók egyrészt azért, hogy a császárt maguk irányában kedvezőbbre hangolják, részben pedig, hogy azon biborosokat, kik az esküvőre megjelenni akartak, némileg mentegessék. Mert ez utóbbiak száma jelentékeny volt.

A tisztelgésnél Napoleon nagyon kedves volt. Mikor a biborosokhoz érkezett, mintegy meglepetést színelte: Ah a kardinálisok! — kiáltott fel s egyenkint bemutatta őket a jövődjő nevének, azután a birodalom nagyjaihoz fordult.

De a legnagyobb hahotát, melyet később a megütkezés indulata mérsekelt, azzai a kijelentésével keltette, hogy ő és a kik vele tartanak legalább is olyan hazafias érzülettel és alkotmánytiszelettel dicsekedhetnek, mint az ellenzék.

Az ellenzék ezt a cinikus nyilatkozatot kezdetben kacajjal, azután a megbotránkozás kifejezésével fogadta. És méltán, hiszen köztudomású, hogy nincs az ellenzéken egyetlen egy ember sem, a ki szolgálta, vagy bármikép támogatta volna azt a rendszert, mely a polgárok ezreinek törvényes jogait eltiporta és az alkotmány ellen a legdurvább sértéseket elkövette. Ellenben Crausz Istvánról mindenki tudja, hogy ő annak a rendszernek nem csak támogatója, hanem kész szolgálója, lelketlen eszköze volt. Az ellenzéknek éppen ezért pirulnia kellene, ha hazafias érzülete és alkotmánytiszelete nem állana határtala magaságban a Crausz Istváné fölött.

Feldicsérte még a szónok a Bánffy érát, elmondva arról minden gondolható jót, reahártva soha nem látott országos fényt és dícsőséget, mely kijelentései számalmas mosolyt keltettek.

Crausz István egyik-másik kirívóbban valótlan állítására nyomban megfelelt *Vargha János*, a ki találon mutatott rá a Crausz által agyondícsért kormányrendszernek azon bűneire, melyek a magyar nemzet supremáciájának teljes érvényesülését lehetetlenné teszik.

Vargha János felszólalása után a főispán a vitát bezárván, az állandó választmány javaslata szótöbbséggel elfogadtatott.

Hát csak ne legyen nagyobb erőssége a kormánynak, mint ez a bizalom, akkor nem a nyitra megyei szabadelvű pártnak, hanem az ellenzéknek lesz nyert ügye. (f.)

Levelezés.

Csacza, 1904. január 25.

T. Szerkesztő úr!

A csaczai keresztény hitelszövetkezet, amely 1901. év telén, mindenféle befolyások közremunkálása folytán súlyos válsággal küzdött; mesterseges módon és koholt rémitgetésekkel ijesztetvén a nép, bizalma ezen fontos intézményben megrendült s közel állottunk a teljes fölbomláshoz. Az igazgatósági elnök személyében történt változás a süllyedő hajót bátor lélekkel és erélyes vezetéssel bevetezte a biztos rövbe. A bizalom újból föleledt s higgadt, alapszabályszerű s mindig szeretetteljes vezetés mellett ez, a vidékünkön oly fontos és oly szükséges intézmény újból fölvirult s tagjainak föltétlen bizalmát bírván, az 1903

Hétfőn, ápril 2. volt a polgári esküvő. A st. claudi kastély e célra berendezett termében, valamennyi biborosnak tartottak fea székeket s s mikor az utolsó pillanatban hírül jött, hogy 13-an nem jönnek, a székeket hamarjában eltakarították, hogy olyan nagyon feltűnő ne legyen, ha üresek.

Napoleon még mindig remélte hogy legalább az egyházi esketésnél jelen lesznek a vonakodók, hiszen az esketést is egy bibornok, Fesch, Napoleon rokona fogja végezni. A 13 „makacs“ a polgári és egyházi esketés napján nem is mert az utcán mutatkozni. Hidegen hagyták őket a káprázatos ünnepélyek, tűzijáték, zajos utcai óvációk az új párnak. Csak azon tündöttek, hogy mi lesz most velők?

Mikor Napoleon apr. 3. belépett arájával a kápolnába s egy pillantást vetve a biborosok üres székeire: szemé lángolt, és olyan düh fogta el, hogy mindnyájan, akik látták, kárhohatot olvastak ki belőle az otthon maradtokra. S nem is csalódtak.

Ápril 4. volt tisztelgés a trón előtt, a Tuileriák palotájában. A 13 közösen elhatározta, hogy oda elmennék. A legnagyobb gala volt előírva, a kardinálisok tehát teljes biborban. De most kezdődtek rájuk nézve a kinszenvedés órái.

évi okt. 11-én tartott rendkívüli közgyűlésen öt évre kiszabott letét újabb öt esztendővel megtoldotta.

Ezen a szegény, a természet mostoha viszonyai között élő, a lelketlen és sokfajta uzsora által szípolozott nép keserves és verejtékes fil-léréiből létrehozott intézmény, — egy üzletrész 20 fillér hetenkint — ma már közel 50 000 korona üzleti tőkével rendelkezik; kezdi bontogatni jótékony szárnyait, tágabb teret keres népművelő munkájának. — Az első lépést az okt. 11-iki közgyűlésen tette meg, mikor is elhatározta, hogy a keresztény társadalmi tevékenységnek Csaczában biztos és kellemes otthont szerez s házat vesz, melyből mint gócpontból induljanak ki a keresztény mozgalmak áldásos sugarai.

A határozat 1904. év január 1-ével testet öltött s a keresztény társadalom őszinte öröme a csaczai keresztény hitelszövetkezet a város közepén, a forgalom kellő közepében álló, a modern igényeknek megfelelő saját otthonába vonult. Evvel a csaczai katolikus kör is életének és működésének új fázisába jutott. Míg ugyanis ezideig egy 3 1/2 méter hosszú és 2 méter széles, szűk, alacsony, nyirkos, sötét egy szobás bérhelyiségben talált elhelyezést, a hová tagjainak csak elenyészően csekély része fért be s azokra ridegen és elijesztően hatott a helyiség barlangszerű volta. — addig most a ker. hitelszövetkezet új házában két tágas, világos, egészséges nagy teremben fogja folytatni áldásos működését.

Hogy a csaczai kath. kör mily hatalmas tényezője városunkban és környékén a keresztény öntudat fölébresztésének és a ker. katolikus társadalom összetartásának; milyen missziót teljesít a vallásos hitélet föllendítése terén; mennyire hathatósan járul hozzá szegény, elhagyatott népünknek a közművelődés emeléséhez és az alkoholizmusban elvadult erkölcsök nemesítéséhez; milyen hatalmas vára itt a határszélen a honszerelm szent érzelmének, — azt bővebben fejtegetni fölösleges. Ezen magaslatos feladatoknak ezentúl annál jobban fog megfelelni, mert barátságos, kellemes és vonzó otthont képes nyújtani tagjainak.

A keresztény társadalmi tevékenységnek még egy jelentékeny és fontos alkatrésze nyer elhelyezést az új házában és pedig: a csaczai ker. fogyasztási áruraktár és bolt.

A ki ismeri Csaczában, mint a Kiszucza völgy centrumának viszonyait s azt a körülményt, milyen jelentősége van kereskedelmi és üzleti szempontból Csacza város piacán minden talpalatnyi kis térnek, a ki be van avatva abba,

mily mesésen magasra szökött itt a telkek és házak forgalmi értéke, az méltányolni fogja tudni mily hordereje van a keresztény eszmék iflyajta térfoglalásának, hogy saját otthont volt képes teremteni magának, aránylag kedvező és előnyös feltételek mellett.

Az eszmét a kath. kör, a fogyasztási és hitelszövetkezetek vezetője pendítette meg, ki bírván a tagoknak föltétlen bizalmát, e tárgyban való indítványát lelkes helyesléssel vitte keresztül, a kivétel azonban a keresztény tevékenység önzetlen és fáradhatatlan munkáját dr. Gyuriss Emil csacza ügyvédet dícséri, a ki a hitelszövetkezetnek modern új házat igen kedvező feltételek mellett oly kezekből tudta megszerezni, a honnan a keresztény eszmék térfoglalását kancsal szemmel s gyűlölettel szokták nézni: — s ki az alku, szerződés-kötés s telekkönyvi átruházás munkálatait teljesen díjtalanul végezte.

Már ott díszlik az új házon az új felirat: „Katolikus ház” s a keresztény Magyarország munkásainak szívében azt a vigasztaló tudatot kelti fel, hogy lassankint a keresztény eszmék visszafogják hódítani azt a teret, a honnan számos esztendőnk nembánomsága folytán kiszorultak, — a társadalom szívét.

Őszinte benső örömmel számolunk be a szövetkezeti ügy ezen újabb vívmányáról meggyünkben. Bár minden városkájában meggyünknek ily intenzív módon nyilatkoznak meg a társadalmi tevékenység! Az osztrák püspöki karnak 1891. nov. 19-én kiadott pásztorlevelében foglalt intelmet ajánljuk oltártestvéreink figyelmébe: „Gondoljátok meg kedves testvéreink, hogy napjainkban több kívántatik tőletek, mint a szorosán vett lelkipásztori kötelemek teljesítése. Nem elég a szent ténykedéseket a templom falain belül elvégezni, hanem a lelkész híveinek minden szükségletükben tanácsot szolgáltatni.”

Ezen igazán arany szavakból olvasom én ki mindazon kötelességeket, melyek a lelkésznek pap-ság szívében kell hogy feküdjenek úgy a társadalmi tevékenység kath. körök, olvasó egyletek létesítése, mint mértékletességi hitel és fogyasztási szövetkezetek alapítása körül. — Mert népünk helyzete bizony szánandó és siralmas. Ráillenek a Megváltó szavai: misereor super turbam. Jelentékeny része már a nyomor súlyos terhe alatt nyög. S hogy ennek mik szoktak lenni a következményei, azt ijesztő példák napról-napra igazolják. Egy elszegényedett, eladósodott paraszt emberben ritkán van annyi lelki energia, hogy megőrizze józan gondolkodását és az erkölcsösségét, erkölcsileg mindig jobban és jobban süllyed;

elhanyagolja gazdaságát és családját s vagy kétségbeesik, vagy alkoholista lesz és elzúlik. Ha pedig újra került apró vagyonkájára, ki van vetve az utcára s lesz belőle proletár s termékeny s alkalmas individumává válik a felforgató szocialitikus eszméknek és a jövő forradalmának. — Csak a szövetkezeti eszme lelkes felkarolása képes gátat vetni népünk rohamos anyagi és erkölcsi pusztulásának.

Csacza.

Ujdonságok.

Lemondás. Markot Gyula alispán a Vármegyei Tisztviselők Országos Egyesületének alelnöki tisztéről, arravaló hivatkozással, hogy a változott vármegyei viszonyok fokozottabb mérvben veszik igénybe tevékenységét, a múlt hét elején lemondott.

Halálozás. Berzeviczei és kakaslomniczi Berzeviczy Szilárdné született eszerneki és tarkeői Desseffy Kornelia urasszony Berzeviczy Szilárd nyugalmazott nyitrai törvényszéki bírónak neje rövid szenvedés és a haldoklók szentségének ajtatos felvétele után, január 25-ikén életének 59-ik, boldog házasságának 38-ik évében Eperjesen elhunyt. A megboldogult urnó unokahuga volt néhai Roskoványi Ágoston nyitrai püspöknek-amennyiben anyja szül. Roskoványi Lujza nővére volt megboldogult püspökünknek. Több évet töltött Nyitra, példás, komoly életével a nyitrai társadalom tiszteletét és becsülését bírta. Béke poraira.

Városi közgyűlés. Nyitra város képviselőtestülete f. hó 28-án tartotta rendes havi közgyűlést, Faschler Ferenc polgármester elnöklété alatt. A közgyűlés a nyitrai ingyentej intézmény céljaira 200 koronát szavazott meg. A városi tanács javaslatai egy tázóltó szerter, mászóház, továbbá marhavágó hid, rendőriaktanya és városi fogház építése tárgyában azzal a határozattal utasítottak újból a tanácsra, hogy azokat kellően felszerelve a legközelebbi közgyűlés elé terjessze. — A helybeli róm. kath. főgymnasiumnál a város által fenntartott osztálynak 1902/3. tanévi számadása fölöszleggel záródván, a közgyűlés elhatározta, hogy a fenmaradt összesen a városi pénztár hozzájárulásával a gymnasium épülete előtt járda készíttessék. — A F. M. K. E. által fenntartandó váraljai óvoda ügyében a tanács utasított, hogy az óvoda számára alkalmas helyiséget keressen. — A gyámpénztár 1904. évi pénzkészletének elhelyezésére nevez a közgyűlés

Két óra hosszat vára-koztak a bebocsátásra. Az előszobában találkoztak azon kollégáikkal, akik az esküvőn megjelentek, de egyik fél sem hozta szóba az esküvőt.

Az udvari etiket szerint mindig a biborosok voltak az elsők az uralkodó fejedelmek után. Napoleon most a szenatorokat hivta be először; azután jött az államtanács, azután ismét a törvényhozó testület rengeteg nagy számban. Végre hosszú várakozás után a biborosok!

De ekkor egy tiszt jelenik meg az ajtóban és a várakozó sokaság előtt harsány hangon elkiáltja magát: „Azon biborosok, kik az esketésnél nem voltak jelen, elmehetnek! Ő felsége nem fogadja őket!”

Elképzelhető, hogy mekkora szenzációt keltett e kiutasítás. A termek zsufolásig voltak telve ünneplő méltóságokkal, mindnyájuknak szeméi a bibor ruhában fénylő testületekre voltak szegezve, kik most megszegyenülve, általános megdöbbenés között kénytelenek voltak mintegy vesztőt futni a szorongó sokaságban.

Kint, a nagy zavarban kocsijukat sem tudták megtalálni s gyalog kellett hazamenniök a vihogó sokaság közt az utcán, hol kiutasításuk híre villámgyorsasággal elterjedt.

A benmaradt biborosokat újra megalázták kollégáik „nyakasságért” s még egy csomó küldöttséget toltak elébök. Mikor végre bebocsátották, egyenkint a trón elé járultak, némán meghajtván magukat s a tulsó ajtón kimentek. Napoleon a legnagyobb dühbe jött, midőn meglátta őket. Izgatottságában odaszólt nejehez, hogy a többieknek megtudna még bocsátani, mert azokat theologus előítéleteik elvakítják, de Opizzoni és Consalvi biborosnak soha. — „Az előbbit — ugymond — én tettem meg bolognai érsekké, én szereztem meg neki a bibornoki kalapot; az utóbbi meg jártas diplomata léte-re gyűlölet és bosszu által vezéreltetve egyenesen azért maradt el, hogy nem ismervén el házasságomat törvényesnek, megtagadja a születendő gyermekem előtt a trónöröklést.”

Haragja oly magas fokra hágott, hogy három biborost, köztük Consalvit és Opizzonit agyonlővetni rendelte el. Később a golyó általi halált csak Consalvira terjesztette ki. Fouché miniszter azonban Consalvinak jó barátja, a halált mégis tudta meghusítani.

Képzhető, mekkora rémület szállotta meg az elmaradt biborosokat. Még az nap este megjelent náluk egy udvari küldött, aki a császár nevében követelte, hogy akiknek püspöki székeik

vannak, azokról különben börtönbüntetés mellett rögtön mondjanak le. A biborosok megtették azon fentartással, hogy ha a pápa — aki maga is Napoleon fogságában volt — elfogadja a resignációt. — Azonkívül esti 9 órára beidezték mind a 13-at Fouché rendőrmiszterhez, hogy a császár további parancsait hallják.

„Itt azt mondotta nekünk Fouché — írja Consalvi — hogy állambüntényt, lázadást, feiség-sértést követtünk el; hogy titokban összeesküdtünk a császár ellen, titokban szövetkeztünk mert különben módjában állott volna a császárnak eljárásunk helytelen voltáról bennünket felvilágo-sítani. A mi magatartásunk megzavarhatta volna a közbéket, ha a császár nem volna olyan hatalmas. A császár tehát tudunkra adja, 1. hogy minden javainkat, egyházi és öröklött családi vagyont, elvesztettük, a felség már kiadta a rendeletet azok lefoglalására; 2. hogy a felség többé nem tekint bennünket kardinálisoknak, azért a bibornoki jelvényeket többé viselnünk nem szabad és 3. hogy személyeinkre vonatkozó további rendelkezését a császár fentartja magának.”

Hogy ez nem csupán ijesztgetés volt, arról mindenki meg volt győződve és a következmények is szomoruan bizonyították.

A kardinálisok mentegették magukat, hogy

elhatározta, hogy az a helybeli 5 pénzintézetnél egyenlő arányban helyeztessék el.

Eljegyzés. Kislapási Juhász Árpád debreceni gazdasági tanintézetű s. tanár Juhász Gyula volt surányi főszolgabíró, később nyitrai megyei levéltárnok fia január 24-én jegyet váltott harádi Kovácsy Miklós földbirtokos bájos leányával, Erzsikevel, Tasnád Szántón.

Esküvő. Wernke Bertalan gépészmérnök, tart. tázerhadnagy febr. hó 4-én vezeti oltárhoz felső és alsó matyasósi Mattyasóvszky Miklós nyug. gazdatiszt kedves leányát Irmát.

Köszönetnyilvánítás. Bende Imre püspök Ur önméltósága a csaczi katolikus kör új berendezése költségeinek céljaira 50 azaz ötven koronát méltóztatott kegyesen kiutalványozni. Midőn ezen nemes, nagylelkű, atyai adományáért a legforróbb és legőszintébb halálamat fejezném ki, arra kérem a mindenhatót, hogy Ő Méltóságának jószívűségét jutalmazza még hosszú, áldásteljes élettel e földön. A kath. kör tagjainak nevében Tvrdy Ignác prépost-esp. plébános, elnök.

A nyitrai kath. körnek február 6-án megtartandó farsangi multságára nagyban folytak az előkészületek. Músora a következő: Ruy Blass Nyitányi Mendelsohntól. — Magyar népdalok zongorán. — Hegedűszóló zongorakísérettel. — Monolog. — Kuruczdalok, gondokaszóló. — Macskanegyves. Brixttől. — Magyar népdalok, férfiak — Titus. — Nyitány, Mozarttól. — Az egyházi zeneegyüttes jó hírneve előre is a legszebb sikerről biztosít és az elénk érdeklődést biztosan ki fogja elégíteni.

Halálozás. Végh János cabaji gazdatiszt, ki előbb az Odescalchi Arthur fele uradalomban volt alkalmazva, f. hó 23-án elele 58 évében Cabajon elhunyt.

Választások a megyei közgyűlésen. Nyitrai megye törvényhatóságának f. hó 26-án tartott közgyűlésen megválasztották a *közigazgatási bizottság tagjait*: Craus István, gróf Eszterházy János, Fodor József, Szirányi György, Vagyon István. *Az igazoló választmány tagjait*: Árpási Imre, Czeizel Gábor, dr. Lakits István, Merkader Ede, Magyary Miklós. *Lóvató bizottsági elnökökké*: A nyitrai járásban: Csillaghy György Nyitra, a nagytapolcsányi járásban Hyross József Vicsáp, a zsámbokréti járásban báró Haupt-Stummer Lipót Tökésújfalú, a galgóci járásban Pfeiffer Antal Ság, a vágsellyei járásban Hertelendy Ferenc Nyitra, a szakolcai járásban Zmertych Iván Csásó, a szenici járásban Vagyon István Szenic, a póstyéni járásban gróf Zedtwitz Utz Moraván.

Magyary Antal balesete. A nyitrai pénzügyigazgató fia, ki iránt oly általános részvét nyilatkozott meg városunkban, mint örömmel értesülünk, már nemcsak jobban van, de csaknem teljesen felgyógyult. A baleset úgy történt, mint lapunkat a brünni kórházból, az eseménytől teljesen távol álló oldalról értesítik, hogy a fiatal emberek szobájában gyakorlott czellővesszet alkalmazásával nem a kellő óvatossággal kezelték a

gyakorló puskát, melyek ravasza különben is nehezen járt. Ilyenkor a puská elszűlt, s a keskeny golyó a szemközti álló Magyary önkényestestébe furódott. A szerencsétlenül járt fiatal ember iránt Brünnben is nagy a részvét. A kórházban meglátogatta őt Silbert altábornagy is, a hadtestparancsnok és örömet fejezte ki javulása felett. A fiatal ember edes anyja, Magyary úrnő, éjjel nappal virrasztott sebesült fiának ágya mellett, úgy hogy a kórházi személyzet is, ki előtt az ilyen jelenség nem tartozik a ritkaságok közé, megcsodálta az anyai szeretet ilyen odaadó nyilvánulását. A sebesült fiatal embert e hét derekán a katonai kórházból orvosok kíséretében a brünni Laudes-Spitalba szállították, hogy Röntgensugarak segítségével megállapítsák, hol fekszik a golyó, melyet még mindig nem sikerült kihuzni. A vizsgálat eredménye, mikor tudósítónk levelét zárta, még nem volt ismeretes.

Komlóssy jelöltsége. Markovics Mihály krakovani plébános ur felkért bennünket annak kijelentésére, hogy midőn ő dr. Komlóssyval Budapestre utazott, ez a körülmény egyáltalában nem állott összefüggésben dr. Komlóssyval verbói jelöltségével — amelyre verbói levelezőnk célzott — hanem teljesen magánteremtésű volt.

Vöröskereszt egyleti bál Nyitrán. A Magyar Vöröskereszt nyitrai főkegyete folyó hó 23-án felolvasással egybekötött zártkörű táncestélyt rendezett a nyitrai megyei szabadelvű párt kör helyiségében. A táncestélynek sikere a hozzáfűzött várakozásokat felülmulatta. A felolvasó sárói Szabó Lajos, vezérkari százados nagy sikerrel oldotta meg kényes vállalkozását. *A béli közönségnek osztatlan figyelmé között* olvasta fel ismertetését a Vöröskeresztnek hadjárat esetén való szerepléséről, buzdítva ezzel a díszes hallgatóságot az Egylet tagjai közé való belépésre. A tudományos és rokonszenves felolvasó, ki a katonai irodalom terén jól ismert egyéniség, megérdemelt jutalmát nyerte a közönség tapsaiban. A felolvasást tánc követte. A résztvevők száma 100-ra tehető. A táncestélynek a korábbi hasonló tánc vigalmak fölött álló sikerének érdemében osztozik a helybeli honvédezdred tisztikarából és a nyitrai fiatalaságból összeállított rendezőség, melynek élén Váray Károly alezredes állott. A bálon megjelent Thuróczy Vilmos es. és kir. kamarás, főispán nejevel szül. Tóth Zsuzsanna csillagkeresztes hölgygyel, dr. Thuróczy Károly, kir. tanácsos, vármegyei tisztí főorvos nejevel szül. Tóth Erzsébettel és Kudlik Mártha kisasszonnyal, Lóskay Gábor ezredes nejevel szül. Pfeiffer Irmával. Czobor Béláné Csillaghy Györgyné leányával, Flesch Józsefné, Gyürky Geyzáné, Hajdu Gabris Trencsen, Havel Józsefné és Blaskovich Mici, Holényi Jolán, Jureczky Iváné, Kovács Ödöné, Kregczy Józsefné és Andaházy Gizli, Kubicza Miklósné, Lakits Istvánné, Majthényi Gézánné, Pazar Zoltánné, Petrikovich Aladárné (N.-Tapolcsány.) Polinszky Emilné, Szechy Ferencné és leánya Valéria, Szirányi Gézánné, Váray Károlyné, a vármegyei tisztikar s a 14. honvedyalozezred tisztikara nagy számban. A tiszta jövedelem kö-

tenem, hogy a nép sokkal nagyobb tisztelettel viseltetett a fekete kardinálisok, mint a pirosak iránt.

Csak június 10-én történt döntő fordulat ügyünkben, minden két-két bibornokot másfelé küldtek száműzetésbe. Engem Brancadoro kardinálissal Rheimsba, hol számunkra havi 250 frank volt ellátásra rendelve.

Ilyen állapotban maradt Consalvi társával egész 1812. év végeig, vagyis harmadtél esztendeig.

Ezeket a sorokat — írja ugyanó — kritikus időben írom, minden pillanatban attól kell tartanom, hogy rajtakapnak az íráson.

És csakugyan, midőn harmadtél év mulva befejezte iratait, még nem tudta, milyen vége lesz fogságának.

Azóta csaknem egy század mult el. A halál elsöpörte I. Napoleont, el a fekete és piros kardinálisokat valamennyit. Csak ragyogó példájuk maradt emlék gyanánt. Okuljunk az elődök példáján, hiszen a helyes eljárást nem nehéz a történetből kihámozni.

rülbelül 300 korona, mely a Vöröskereszt nyitrai fiókja pénztárának javára fordítottatik.

Iskolai ünnepély. A Szántó-féle nyitrai polgári fiu- és leányiskola február hó 2-án, délután 3 órakor, önképzőkör könyvtárának javára színelőadással egybekötött iskolai ünnepélyt rendez, melyhez a t. c. iskolabarátok tisztelettel meghívtauk. Belépti díj egy korona.

Elitelt hírlapíró. Serecs Imre nyitrai hírlapíró a Clair Vilmos ellen sájtó útján elkövetett hírlapi becsületért és rágalmazás vétsége miatt jan. 29-én a nyitrai törvényszék 14 napi fogság és 100 kor. pénzbírságra ítélte.

Privigyei élet. Méltóztassanak kérem — írják lapunknak Privigyéről — 1897. évtől kezdve, egész 1902. év végéig a Nyitrai megyei Szemlében foglalt összes privigyei cikelyeket átnevezni, és meg fognak győződni, hogy azoknak 90%-je direkt Dr. Filberger Gyula úr személyével és eljárásával van összekötöttségben. A mint eljött hozzánk 1897. évben Dr. Filberger Gyula úr főszolgabírónak, első kirohanást tett Lulyák Antal úr mint kaszinói igazgató és neje ellen. A vége az lett, hogy Dr. Filberger Gyula urat kibuktatták a Casinó választmányából. Kivonult. 36-od magával és pedig: zsidó polgártársaival, jegyzőivel és írnokjával. Két évig kint voltak. S ezen idő alatt nagyon kellemesen érezték magukat a benmaradt tagok. S mi több, anyagilag is jobban álltak, mint bármikor máskor. A rég óhajtott szalon-szoba butorokat is ezen 2 év alatt szerezték meg. — Második kirohanása volt Tivadar László járásbíró ellen, egy oly családi ügy miatt, a mit Tivadar László ur soha sem bocsáthat meg Dr. Filberger Gyula urnak. — Harmadik kirohanást intézett Sporzon Ernő ellen, és itt célját elérte, mert nem Sporzon lett a szabadelvű párt jelöltje. — Negyedik kirohanást tett a kegyesrendi ház tisztelt tagjai, különösen annak főnöke Rózsahegy János ellen. No, itt beletörtött a bioskájá. Mert Rózsahegyit megválasztották városi képviselőtestületi tagnak, dacára az ő akadémikuskodásának. — Ötödik kirohanás volt rendezve, több előkelő idegen közreműködésével, Bresztyenszky Kálmán városi bíró ellen. No, erről talán ne is beszéljünk. Így ment ez egészen 1902. év végéig. 1903. év már csendes volt, mert felsőbb utasításra Dr. Filberger Gyula urnak a viszonyokkal, ellenségeivel és ellenfeleivel ki kellett békülnie. Ez volt az ok, hogy a barometer jobb, esendesebb időt mutatott. Egy évig csak tudott lenni legalább mérsékelt. Végre f. h. 17-én teljes mértékben kitört rajta a rendes természet, és olyan megdöglőn tombolást vitt véghez a katolikus Legényegyletben, hogy azzal sem saját személyére, még kevésbé pedig főszolgabírói állására vetett fényt. Különben az eset nagyon hütel, teljes objektivitással le volt írva a Nyitrai megyei Szemle legutóbbi számában. De Filberger ur nem az a legény, aki a rombolást csak félig akarná végezni. Ez évre a műsorba elsőnek felvette a katolikus legényegylet tönkretételét. Kilépését már bejelentette Főt. Guba Pál elnök urnak. Azonkívül megparancsolta Abaffy Adolf tb. főszolgabíró, Matyasovszky Lipót írno és Zachar János utmester urnaknak a kilépést. Dr. Filberger Gyula úr hogy kilépett, nem sajnáljuk. Mert megdöglőn eljárásával előbb-utóbb még többet rombolhatott volna. A vége utójára az lehetne, a mi a Casinóban volt. Abaffy urat sajnáljuk. Hogy mi vezérelte Abaffy urat eljárásában, azt nem kutatjuk, mert ő tudja legjobban.

Hát uraim, maguk kiléptek a katolikus legényegyletből. Abból az egyesületből, a mely egyesület az erkölcsös és tisztességes nevelés, a magyarosodás terén páratlanul áll a maga nemében. Meglehet, hogy az önök évi tagdíjaira (2 k. 40 fill.) szüksége volna az egyesületnek, mert minden tanítás és magyarosítás pénzbe kerül, és az egyesület szegény. Am kiléptek, menjenek! És romboljanak tovább! Üssenek az egyesületen, ha van bátorságuk! De aztán ne merjenek Privigyén mellüket ervede kiabálni, hogy magyarok, hogy jó hazafiak, hogy magyarosítani akarnak, mert az első iparoslegény olyat talál a szemükbe vágni, hogy nem felejtik el soha. — *Vidék.* — (Időközben arról értesülünk, hogy az egyesületi elnök úr személyesen panaszt tett a főispánnál. S van reá kilátás, hogy a főbíró urat utasítani jogják felülől, hogy a megsértett egyesületnek elégtételt adjon. Szerk.)

Színház. Csütörtökön bérlet 1. sz. *Bob herceg* Ujdonság, itt először. Pénteken: *Cigánybáró*. Mérsékelt helyárák mellett. Szombaton: bérlet 2. sz. *Sötétség*. Ujdonság, itt először. Vasárnap d. u. *Peleskei nótárius* felhelyárákkal, gyermekelőadás, este bérlet 3. sz. *Régi szerető*. Hétfőn bérlet: *Bob herceg*.

Veszeloyszky pöre. Mult héten egész héten, s e hét elején meg két napig tartott nagy izgatottság közepette Veszeloyszky Ferenc, a szenici kerület nemzetiégi párti képviselő ének igaztási bünpöre, mely e hó 28-án a vadlott teljes felmentésével végződött. — Mi már elmondottuk, hogy ezeket a pöröket politikai szempontból nem tartjuk szerencsés fogásoknak. Minden politikai pernél többé-kevésbé érvényesül a bíróban is az egyéni félfogás. Az eredmény az, ha elitelik a vádlottat, párthívei martyrnak tartják, ha pedig felmentik, akkor azt mondják: *No lám, ártatlannul üldözik az embereket.* — Azért az ilyen perek megindításával a legnagyobb óvatosságra volna szükség és csak akkor megindítani, ha csakugyan

kétségbe bizonnyaló forognak fen a bűnös-
ség iránt. A per tárgyalása alatt tíz napig izga-
gottságban volt a nagy közönség; a fővárosi sajtó
közleményeivel, napokon át kompromittálta a vár-
megyet és a vége teljes felmentés volt. Hallot-
tunk szépen hangzó hazafias dikióit, Chudovszky
úr ajkairól, mely azonban nem ért fel azzal a
nyugtalanossággal, a mi a per következtében a kö-
zönségben keletkezett. A népet megnyerai, a ma-
gyar állameszmével megbarátkoztatni kell; arra
azonban az ilyen, az esemény után három esz-
tendővel inszenizozott tárgyalások kevésbé lát-
szanak alkalmasoknak. — Kísérje figyelemmel a
szolgabíró a kortes beszédek elmondását, ha va-
laki izgat, vonja meg tőle rögtön a szót, akadályozza
meg esetleg karhatalommal, de három év
mulva, mit beszélt, hogyan beszélt, arra legfőbb
stenografus képes határozott választ adni, nem
pedig egyszerű pórnép.

**Jótekonycélu táncmulatság Ne-
gyeden.** A negyedi kath. kör vigalmi bizottsága
f. h. 24-én kedves emlékü táncmulatságot rendezett
a hitközség két új tanterme felszentelésének
emlékére. A hívek buzgóságából és áldozatkész-
ségéből, öt hónap alatt 8000 korona költséggel két
díszes modern tanteremmel bővítették iskolájukat.
E költség fedezéséhez a földesúr Bende Imre nyit-
rai püspök úr ömeltósága 2509 koronával birtok-
aránylag hozzájárult. Ennek emlékeztére szól a
jan. 24. jótekonycélu kör táncmulatság. A „dél-
vidéki növényekkel“ izlésesen kicsinosított kör-
helyiségben egybegyűlt vidéki és helyi intelligencia
feszitelen jókedve virradatig tartott. A mulat-
ság 120 kor. 20 fill. jövedelme a könyvtár gyar-
apítására szolgál.

Egy-egy koronával felülfizettek: Kiss István, Kiss
Ilonka, Szimélyi Gusztáv Szimőri (Komárom m.), Bo-
róczy Géza, Erdélyi Károly Tornóeről, Rákóczy Gyula
A.-Jattórol, Suszlik János M.-Kesziről, Bartovics István,
Dr. Vári Szabó Béla, Belohorszky János, Lun István,
Babóthy Géza Farkasról, Tóth Kálmán, Edélyi Ma-
riska, Pivinger Piroška, Holly János, Kubicza Teren-
cius, Györfy Kálmán, Vermes Lajos, Barta Elemér, Mol-
nár József, Szabó József, Décsi Ferenc, Décsy Gyula,
Gyöpös András, Szabó Béla, Makács István, Pintér La-
jos, Neubronsz Soma, Buza János Negyedről.

**Ujabb jövedékkárosítás Nagytap-
pocsányban.** Még élénk emlékezetben van
olvásóink előtt azon óriási jövedékkárosítás, me-
yet az állam szenvedett a nagytappocsányi szesz-
finomító részvénytársaság részéről. Most újabb
értesítést veszünk a következő levélben: T. Szer-
kesztő úr! A nagytappocsányi szeszfinomító rész-
vénytársaság újabb bűnös manipulációjára jöttek
reá. A helybeli pénzügyi biztos kiderítette, hogy
a raktárból összesen 6 nagy hordó szeszt vittek
el, a nélkül, hogy az adót megfizették volna, mi-
által az állam 5000 (mond ötezer) korona kárt
szenvedett. (T. i. egy hectoliter után 100 kor.
adó. Szerk.) A nagytappocsányi szeszfinomító rész-
vénytársaság 1901. év végén 120.000 koronával
károsította meg az államot, amennyiben 1200
hectolitert szállított ki adózatlanul. A reá kirótt
bírság akkor 480.000 koronát tett ki, de „maga-
sabb közbenjárás folytán“ a bírságot elengedték
neki, csak az állam károsodását kellett meg-
fizetnie, a melyet ő előbb úgys bevett azoktól,
akiknek a szeszt szállította. — A félmillió korona
bírságot, ugyanazt azért engedték el, mert ekkora
összeg a fényes vállalat bukását idézte volna
elő; és miután *rovassal fordulat úgy sem fordult
elő*, és az okozott kár úgys meg van térítve,
tehát büntetésre nincsen szükség. Most kisért,
hogy az akkor felesleg mérvben gyakorolt elné-
zés eredménytelen volt, mert a cég nem okult
az eseten és újra 5000 koronával károsította meg
az államot. A cég a károsítást meg is fizette sőt
még 5000 korona bírságot is, de nincs kizárva,
hogy évek során egész láncolata fordult elő a
csempészetnek. Azért a nagytappocsányi közönség
bizik a nyitrai pénzügyigazgatóság erélyében, hogy
nem fogja megtörni nélkül hagyni a most már
világos roszakaratu államkárosítást, melyről kü-
lönben is meg lehetett győződve már két év előtt
is. Egyébként az ügyet figyelemmel fogom kísé-
ni és amennyiben kiszivárog a t. Szerkesztő ur
becses engedelmeivel továbbra is szelölöztetni fogom.
(Szívesen vesszük! Szerk.) — *Nagytappocsányi.*

Átlóhetetlen paizs. Végre feltalálták,
amit olyan soká kerestek, feltaláltak egy
anyagot, melyet nem fog a golyó. Mult szom-
baton a bécsi hadszertárban bemutatásra ke-
rült egy páncél, melyen a legjobb fegyver
golyója sem hatol át. És pedig megkísérelték
a román ismétlő fegyverrel (minta: 1892.) A pán-
cél voltaképpen paizs, kézen hordozható, mely a
szembejövő golyózápor ellen biztosít, hossza 60
ctm., magassága 50 ctm. 100 méter távolságról

lőttek rá. A paizs csak gyenge benyomást mutatott
külső felületén, míg az acélburkolatu löveg egé-
szben alakatlanná lett. A páncél belső oldalán
semmiféle dudorodás nem volt észlelhető. A má-
sik páncél lövéssel is volt elütve azon célból, hogy
a lövöldöző katonának fedezetül szolgáljon. A
páncélra később 40 méter távolságról lőttek,
majd ismét 18 méterről, anélkül, hogy átlý-
kaszthatták volna. A páncél 1 1/2 ctm. vastag,
sulya 500 méteren belül való távolságokra 5—7
kilo; 500 méteren túl levő távolságra 3 kilo.
Anyaga a feltaláló titkát képezi; ára, ha nagy
mennyiségben gyártják, darabonként 10 kor. —
Az átlóhetetlen páncél ugyan az új teher miatt
megbénítja a csapatok könnyebb mozgását, de
nem szenved kétséget, hogy szívesen veti magát
a katoná az újabb tehernek, ha biztos menedé-
ket találhat mögötte a golyózápor ellen.

Juriss-utca Privigyén. Kegyeletes
delgot végzett a privigyei városi képv. testület
az elmúlt napokban. Ugyanis a legényegylet elnö-
kére kérte a képviselő testületet, hogy adjon el-
fogadható komoly nevet annak az utcának, mely-
ben a legényegyleti ház van. (Eddig Timár-utca-
nak hívták.) A testület elfogadta a kezdeménye-
zést és boldogult plebánosa, Juriss Mihály nevérol,
Juriss-utcának nevezte el. Juriss Mihály Gálgocon
született 1825. szept. 16-kán. A gimn. VI. osztály-
ból a piaristák rendjébe vétetett föl s ott 6 évet
töltött. A magyar szabadságharc idején széjjel
bocsátották a kispapokat, s a csend helyreálltával
az esztergomi semináriumba lépett Juriss. Itt ál-
dozó pappá szentelték 1853. júni 19-én, több
helyen teljesített káplánkodás után nagyugróci
plebános lett, s innen Gr. Pálffy János kegyúr
1866-ban privigyei plebánossá prezentálta. 35 éven
át volt e kis városnak hűségese lelkipásztor. A
közbizalom két ízben is megválasztotta ország-
gyűlési képviselőnek. 1901. július hó 1-én halt
meg híveinek nagy szomorúságára. Két éve annak,
hogy elköltözött az igazak országába. A privigyei
híhű lakosok most már tudják, kit veszettek
Jurisban. E férfú mindenkor legszentebb köte-
lességének ismerte a lelkipásztori ténykedést.
Adventben s nagybőjtben már kora hajnalban a
gyóntatószékben jült. Predikációit öröm volt hall-
gatni, mert szigorú komolysággal készült azokra.
Szigorú, takarékos életet ett, emberbaráti szeretet-
től ösztönözöttve a szegénnyel szemben mindig
múltányos volt a stola-díj megszabásában. Az évek
multával Juriss nyumbusa folyton feyesebb lesz,
ennek eredménye most, hogy nevet az utca elne-
vezésével megörökítették hívei. A város az utcát
különös gondozásba veszi. Oltott gömb akáccal
ülteti be és kellő számú lámpát állít fel benne.

**A fogyasztási szövetkezetek el-
lenségei.** A fogyasztási és hitelszövetkezetek
legelkeseredettebb ellenségei mindenütt természet-
szerűleg a zsidó lakosság, a kis szatócsok és
koresmárosok seregéből kerülnek ki. Hogy ezen
elemek offensívája mily merész és elkeseredett,
arról eklatáns például a korlátkői szövetkezet
története szolgál. Ennek a szövetkezetnek —
mint onnan jelentik — szerencsés és a népet a
zsidókörök közül szabadító sikeres munkája az
ottani zsidóságnak egy részét valósággal felbő-
szítette. Kézszel-lábbal dolgoznak tehát elkesere-
dettségükben s így immár a ládóllhoz is nyultak
rágalmazó és becsületsértő cikkeik áradatának a
szenei pártatlan hetilap szolgál harsonául. Csak-
hogy Korlátkői nem Jerichó. — Legutóbb is egy
teljes vezércikket (!) zúdítottak a szövetkezet ve-
zetőire, bár látszólag és a hazafiságnak ürügye
alatt (kopott fogás!) a bekecsókra és ölelésre
szólítják fell őket; de hát ki tehet róla, hogy
nincs hozzá gusztusa? — Végre nem átalják
ezen önzetlen és csendes munkában dolgozó fér-
fiaknak a hazafiságát kétségbe vonni, tudva azt,
hogy ilyen ráfogás feitéve, hogy sikerül — mi-
lyen horderővel bír. Ezzel azonban visszafeljűsult
el az öreg ágyú! Mert nemcsak az egész vidé-
ken, de első sorban a fölöttes közigazgatási ha-
tóságnál vannak legjobban informálva a szövet-
kezet vezetőinek érintetlen és példás magyarsá-
gáról. Feleletképpen a sajtóbírósnak adták át
ez ügyet, mely majd szelidebbre hangolja a szen-
vedelmes és harcias talupatrióták heves bő-
születét.

A papradnói fa toronyórát, írják
lapunknak folytatólag, néhai Marczis bronyistyei
parasztmolnár készítette olajban és lúgban főtt
körtefatörzsekből és gyökerekből vagy 35 év előtt,
s azóta folyton járt. Halála után fia 4 koronáért
eladták egy papradnói lakatosnak, ki úgy rendezte
el, hogy szobájában mutatott és padlásán üttötte
a negyedeket és az órákat vasfizekakra. Ettől
megvette Mendl plebános úr 20 koronáért s egy
ideig folyosóján járt, de miután éjjel minden ne-
gyed órában a pokoli óráutésre és zakatolásra
fölebredt, s miután egy szakember arról meg-
győzte, hogy egyenesen toronyórának való és
szerkezete oly erős, hogy 80—100 évig járhat, a
toronyba helyeztette, hol második éve pontosan
jár és jól üti a negyedeket és órákat a haran-
gokon. A fa teljesen megcsontosodott és nem
kopik s vágni sem lehet. Nyáron nemcsak Tren-
csénmegyéből, hanem Bécsből is járnak intelli-
gens emberek Papradnón egyenesen érdekes fa
toronyórájuk megtekintésére.

Irodalom.

Acsády története.

X.

(Bethlen Gábor felkelése. Az általános európai és hazai
vallási viszonyok feszültsége. Bethlen a prágai felkelést
és a vallási feszültséget a saját céljára használja fel.
Trónra vágyik és II. Ferdinánd leányának a kezét kéri
meg. A német politika volt-e a királyi országgrész leg-
főbb baja a Habsburgok alatt?)

II. Ferdinánddal (1619—37.) elérkeztünk a
magyar történetnek Boeskyénál sokkal érdeke-
sebb lapjaihoz, a Bethlen-korszakhoz. Ami szán-
dék, törekvés és óhaj az idő folyama alatt az
éppen száz éves magyar protestantizmus lelkében
összegyűlt, az most teljes mértékben kitört, hogy
eddig jámbor szándékát, a Habsburgok trónfosz-
tásával s a magyar prot. királyság felállításával,
tette valósítsa. A körülmények pedig a lehető leg-
kedvezőbben alakultak rá nézve; a Habsburg-
királyt két erős tűz közé lehetett szorítani s akadt
ritka alkalmas egyéniség is a prot. trón felállítá-
sára: Bethlen Gábor, Erdély kalvinhitű fejede-
lémében, a török kedvencében.

Az európai viszonyok szintén nem kevésbé
kedveztek a tervnek. A szomszéd Ausztriában és
Németországban a prot. unióba és a kath. ligába
sorakozott rendek évek óta farkasszemet
néztek egymással, hatuk mögött pedig állottak a
protestánsokká lett többi országok, sőt még a kath.
Franciaország is Habsburgellenes hangulatot táp-
lalt V. Károly óta.

A levegő tehát egészen puskaporos volt s
csak szikra kellett, hogy az egész Európa lángba
boruljon, nem nemzeti érdekekért, hanem azért,
hogy végre eldőljön a protestantizmus és a katho-
licizmus közt régóta fentforgó kérdés: hogy tulaj-
donképp ki a legény a csárdában?

Aki pedig sokat keres, az végre csakugyan
talál is, ha nem egyebet, hát frívól ürügyet, hogy
hajba kaphasson.

II. Mátyás utolsó évében meg is letek a
hitujtók ezt az ürügyet, egy cseh jobbágységetben,
amelyet aztán a jobbágyval különben nem sokat
törődő urak „elnyomott hitfeleink“ esetévé fújtak
föl, hogy végre egyesült erővel ráronthassanak
a gyűlölt Habsburgra. Az eset a következőkép
történt.

Még Rudolf adott ki 1609-ben ú. n. felség-
levelet a prot. cseh rendek számára, melyben az
uraknak, lovagoknak és a szabad királyi városok-
nak szabad vallásyagorlatot biztosított. De a
csehek csak nem nyugodtak, annak dacára, hogy
ugyanakkor a prot. államok ugyancsak elnyomták
a katolikusokat. A külföldi izgatók behatása alatt
forradalmi volt a szellem a csehéknél, épugy mint
nálunk és egyebütt.

Történt eközben, hogy a prágai érsek és a
braunau apát prot. hitű jobbágységek földesuraik
birtokán, jóllehet ahhoz joguk nem volt, két prot.
imaházat kezdtek építeni. Földesuraik ez ellen
panaszt emeltek és Mátyás a felség-levele értelmé-
ben a főpapok javára döntötte el az ügyet; az
egyik imaházat lebontották, a másikat bezárták.

Ezt az esetet karolták fel a cseh. prot. ren-
dek s miután a császár őket is elutasította, gróf
Thurn Mátyás vezérlete alatt (1618. május 23-án)
Prágában kitűzték a lázadás zászlaját.

Ez volt a jeladás a magyar protestánsoknak is
s az egész Európának; ebbe szövődik bele Bethlen

Gábor fölkelése. Nálunk t. i., amint elebb előadtam, az 1604 óta előrenyomuló ellenreformáció mind izékönyobbakká tette az azelőtt teljesen elhatalmasodott protestánsokat, akiknek szíve kapóra jött most a prágai fölkelés, nemcsak a felülkerekedni kezdő katholicizmus visszaszorítására, hanem egyúttal a hatalmi céljaik megvalósítására is. Nálunk is kitört a forradalom.

A közkezen forgó és iskolai történeti könyveknek azonban egyik legnagyobb fajsza ennek a Bethlen-korszaknak az elbeszélése. Költének, midőn prózát kellene írniok; a költő módjára idealizálnak, midőn a történetírás kizárólagos feladatához híven az igazságot kellene keresniök. Nemcsoda, ha aztán nem sikerülhet nekik az, amire Arany csak a költőket figyelmeztette: költő hazudj, csak rajt' ne csúsjenek; mivel a történetírásnál a levéltárak adatai szörnyen le szoktak szállítani a könyvekbe becsempészett ilyen hamiskás költészetet.

Ezekben a közkezen forgó könyvekben t. i. egészen más színe van ennek a Bethlen-korszaknak, mások a motívumai, a főhős is jóval máskep nevez ki, mint a hogy azt a levéltári kutatások, szóval az oknyomozó történet mutatja.

A köztudatba átment nevezetleg ugyanis Bethlen ezen fölkelését tisztán a magyarság szabadságharcának tekinti, léteért, alkotmányáért, vallásszabadságáért való harcnak, az országot mindezekről megfosztani akaró német Habsburg ellen. Magát Bethlent pedig egy makula nélkül való nemzeti hősnak mutatják be. S amennyivel élénkebb színekben emelik ki mindezeket, annál sötétebben festik a Habsburg bűneit a nemzet ellen. Ugyanígy mutatja be e fölkelést Acsády is a jelen füzetes művében. (286—303 l.)

Csodálatos, hogy ezzel szemben a levéltári kutatások mennyivel ellenkező eredményre jutottak!

Hogy a Habsburgnál kezdjük, királyi birtokát nem az egész ország, hanem annak csak a nyugati része képezte, melynél nagyobb volt a török magyar-birtok. Már most nem ezt igyekezett visszafoglalni a prot. magyar, ami csakugyan országos és nemzeti érdek lett volna, hanem éppen szövetségbe a törökkel harcolt koronás király ellen, akit országgyűlésen maga választott. Ez a királyi országrész továbbá nem volt úgy kormányozható, mint pl. ma, mikor az ország egy egész és nincs darabokra tépve, hanem, kivált védelmi szempontból, szorosabban kellett azt csatolni az örökös tartományokhoz. Hiszen egymagának sem elég katonája, sem elég pénze nem volt ahhoz, mivel kicsiny volt arra, hogy az esetleges török továbbterjeszkedés ellen a saját erejével megvédehető legyen. Azért az örökös tartományok, német-osztrák és cseh országok, már a XVI. század óta adtak neki katonát s mivel a magyar kincstár a végvárak kellő felszereléséről és ellátásáról gondoskodni szintén nem volt képes, ezen teher egy részét is elvállalták, annál inkább, mivel ezek a várak nemcsak a királyi magyar rész, hanem a szomszédos tartományok oltalmára is szolgáltak. Így a cseh korona országai évenként 103,000 tallért fizettek e célra Magyarországnak. Ezt véve tekintetbe, megértjük, hogy talán nem is alkotmányos számába ment akkor az az intézkedés, hogy a magyar had- és pénzügyre Bécsből szintén gyakoroltak befolyást. A magyar hivatalok pedig, kezdve a nádoron, éppen az utóbbi időben magyarokkal voltak betöltve.

Azon körülmények között tehát, ahogy akkor a királyi rész tényleg létezett, mérlegelve a lehetőségeket, úgy tűnik fel a helyzet, hogy nem a Habsburg volt az országrész legfőbb baja, sőt bajnak egyáltalán nem lett volna nevezhető, ha I. Ferdinánd óta nem úgy bánnak vele, mint ahogy tényleg bántak; ami annál érzékenyebben érintette a Habsburgot, mivel akkor Európaszerte a királyi trónokon az abszolutizmus szelleme kezdett divatba jönni. Valóban nem a Habsburg, hanem a török hódoltság volt a főbaj, ez sérthette volna igazán a nemzeti önérzetet, de mikor éppen a magyar hozta be a törököt és barátokozott vele. Orvosolhatatlan bajokat okozott továbbá a vallási megosztás, mely gyűlölettel töltötte el a nemzet fiait egymás irányában s tönkremenéssel fenyegette magát az egész nemzetet.

Történeti könyveink tehát egy hatalmas fajsza követnek el, midőn az ország akkori gyökeres bajait elhallgatják és folyton csak a Habsburgra mutogatnak, mint ellenségre, akinek itten csak egy kis országrész jutott birtokul s különben is az őt nyugatról szorító protestánsokkal folyton úgy volt elfoglalva, hogy ez a darabka magyar föld ha szándéka is lett volna bekebelezni, nem igen sokat segít rajta.

Igaz, hogy a Habsburgok rokonérzése magyar alattvalóik iránt hová-tovább kevesbedett,

és hogy bizony-bizony időről-időre az alkotmány megszorításával is igyekeztek védekezni. De akár-melyikünk képzelje magát bele abba a bánásmódba, melyben ezek a királyok I. Ferdinánd óta a nem kath. vallásu magyar alattvalóik részéről részesültek, s azt gondolom, hogy magunk se igen tudnánk rájuk követ dobni. A tömérdek panasz tehát, amit történeti könyveink a Habsburgok ellen hirtetnek, nagyon prot. ízű, mintha csak a bajok igazi okairól el akarná terelni a figyelmet.

Különben ebben az évben nem is történt semmi különös, hiszen II. Ferdinánd éppen hogy megkoronáztatott, s alig lépett a trónra. Megvoltak ugyan a régi bajok, a régi vallási gyűlölet. Mátyás — igaz — bolygatta Bethlent, mivelhogy a török kegyéből lett fejedelem, amely tényével sértegette királyi jogát; de egy országos lázadásra közvetlen nagyobb ok most nem forgott fenn.

Igy állott a dolog nálunk az egyik féllel, a Habsburggal, közvetlenül a Bethlen fölkelése előtt.

Erdekesebb azonban az oknyomozás eredménye magát a Bethlen-fölkelést és Bethlen személyét illetőleg. Fraknóinak levéltári kutatások alapján megírt hatalmas történetét (Pázmány Péter és kora 3 kötetben, Bethlenről I. 497. lapjától kezdve) újabban betetözte Gindely Mihály (Bethlen Gábor és udvara 1890.), s Bethlennek, a Szilágyi által szerkesztett magyar történeti életrajzok között, oly teljes képét mutatta be, „aminőt a forráskutatás jelen állapotában egyáltalán csak nyujtani lehet”. Utána pedig Angyal Dávid Szilágyi nagy történetében (VI. 1898.)

Mennyire különbözik ez a kép a közkezen forgó könyvek előadásától!

Elismert igazság ugyanis, hogy a szó nemes értelmében vett nagy férfiat a nagy célok és az érték való küzdelem önzetlensége teszik igazán nagygyá. Az említett kutatások nem ilyenek mutatják Bethlent. Bethlen Gábornak sem célja nem volt nagy, sem eszközei nem voltak tiszták. Célja volt, az országban nagyraott vallási elégedetlenség felhasználásával, magának, családjának fényes trónt alapítani, a magyar protestáns királyságot, emellett a vallási szabadság és az alkotmány megvédése jelszavak voltak neki csupán, melyekkel a fölzigatott tömegeket a maga céljára felhasználhatta. Ritka ügyességgel tudta ámitani barátait és ellenségeit; szinte tipikussá vált az az eljárása, hogy egy és ugyanazon időben Bécsben is békéért alkudozott s Konstantinápolyban is támadásra sürgette a törököt. A politika és a morál teljesen el vannak választva az ő cselekedeteiben. Haromszor fölkel és háromszor kibékült, amint puska-pora elfogyott, vagy a török elhagyta; de mindig ő neki volt haszna a hadjáratból, mivel tulajdonképp, mint egy szegény lovaskapitány fia, úgy kezdte a játékok, hogy nem volt veszíteni valója. Az ország azonban szenvedett rettenetesen. Még a jezsuitákkal is tudott rokonszenvezni, ha a célja, egy-egy békekötés jó kimenetele, vagy, ahol aztán egész visszajában mutatta be magát, egy osztrák főhercegőnek, II. Ferdinánd leányának feleségül kérése, úgy kívánta.

Bethlen folyton a szabadságot hordta ajkain s legkevésbé ismerte azt a gyakorlatban. Saját esze és akarata szerint akart boldogítani mindenkit, már t. i. amennyiben hasznát vehette. Az országgyűlésekre utasítás nélkül küldetett követeket s a tanácskozmányokon ellenmondást nem tűrt. Erdélyben az alkotmányos intézményeket megfosztotta minden jelentőségöktől, akaratjának eszközeivé tette. Hogy mindehhez tehetsége, kivált katonai ügyessége nagy volt, tagadni nem lehet, nagy tetterejénél is csak a nagyravágyása volt nagyobb. Ritka éles szemmel tudta felhasználni a kedvező körülményeket; ily módon, szinte gyermekkorától a törökök közt élve, lett Erdély fejedelme, így sikerült neki hívei által királylyá, ha csak pünkösdivé is, megválasztatnia egy oly időben, midőn a vallási láz szinte elvakultakká tette nálunk az embereket s a prágai forradalomnak a fél Európa állott védelmére. Valóban csakis ahhoz a lázas korhoz méltó nagyság volt Bethlen Gábor, akinél nem sok önzőbb politikust mutat fel történetünk, annyira, hogy Bocskay Istvan vele szemben egészen más lapra tartozik.

Midőn a cseh lázadás kitört — Gindely előadása szerint — Bethlen elerkezettnek látta az időt, hogy terveit, melyeket addig legfőllebb magasarópiú ábrándkepen táplált, valósítsa s a Habsburg uralom romjain megteremtse saját uralmát Magyarországon. „Régóta szerette volna terjeszteni hatalmát s megtörni a katholicusok megújuló erjét.” — mondja klasszikus rövidséggel ugyanezt Angyal David. (Szilágyi története VI. 224. l.)

Ezt a messze szárnyaló tervét nyíltan természetesen nem hirdethette s ép oly kevésbé remélhette, hogy egy csapással lesz képes azt valósítani. Készen kellett lennie arra, hogy nem egyszer kellend visszavonulnia, szándékait megtagadnia, ellenfeleit képmutatással altatnia, mivel sem ereje nem volt nagy, sem párhivei nem voltak teljesen megbízhatók.

Egyrészt Thurnnal, a cseh vezérrel, lépett összeköttetésbe, másrészt ugyanakkor a szultánhoz küldött követseget segítségért. Maga pedig megkezdte hadi készülődéseit s hogy szándékaira nézve félrevezesse a katholicusokat, azt híresztelte, hogy fegyverkezése a porta ellen irányul. 1619 aug. közepén már értesítette a cseh mozgalom vezetőit, hogy szeptemberben Morvaországban egyesül velök.

Ezzel megkezdte támadását II. Ferdinánd ellen, azon határozott föltevésével, hogy megtöri uralmát Magyarországon. Vezere, Rakóczy György, elfoglalta Kassát s bemutatoul 3 kath. papot ölt meg. Az ország lázban volt, Bethlen sikerrel haladt. Hívei Pozsonyban (1620 jan. 20) magyar fejedelemmé, majd aug. 25-en a beszercebányai gyűlésen magyar királylyá választottak. A fehér-hegyi csata után azonban (nov. 8.), a hol a liga seregei a cseh lázadókat megverték, Bethlen is alább engedett s vegre Nikolsburgban békét kötött a királylyal (1622.). Lemondott a királyi címéről, cserébe kapta a birodalmi fejedelmi címet s egy csoport birtokot.

Jellemző, hogy Bethlen, midőn a király embereinek átadta a koronát, biztosította őket, hogy jövőre híven urokkal fog tartani. „Isten a tanum — mondá — hogy legyőzhetetlen undort táplálok a további vérontás ellen, minthogy legnagyobb fájdalomra saját szememmel láttam a retentő pusztulást, mely az országot a mult háborúban érte”. Midőn pedig ezeket így szemforgatolag beszélte, mint Gindely írja (55. l.), követői már a portán jártak segítségért egy újabb támadásra Ferdinánd ellen.

S tényleg azon a címen, hogy Ferdinánd a végvárak fentartására ígert 50,000 frtot le nem fizette, rendezte a második fölkelést, s a Morva felé sietett. Eleinte Ferdinánd meg akarta nyugtatni s a fegyvertől visszatartani, de nem sikerült. Ismét jellemző Bethlen színeskedésére, hogy midőn a király követei nála jártak: kalapot emelt, valahányszor a király nevét említették, sőt ilyenkor terdet is hajtott. (72. l.) A csatározásnak vége pedig, mivel az osztrák protestánsok újból elbuktak, a bécsi béke lett (1624 ápril 4.)

Ezen békealkudozások között s a békekötés után is Bethlen újabb tervre adta fejét s azon volt, hogy Ferdinánd egyik leányát nőül kapja. (Gindely 101—12. l.) Így fordult egyszerre a gyűlölt ellenfelel szemben, a kinek trónját fegyverrel megdöntenie nem sikerült. Vágyát bizonyára ezen az úton gondolta most elérhetőnek. Igérte, hogy akkor a kath. vallást teljes támogatásban reszesíti, sőt ha jónak találja, talán maga is vállalni fogja. Még a jezsuitákat is kész volt Erdélybe befogadni. De Bécsben vegre is csak arra voltak hajlandók, hogy a király valamelyik rokonát adják hozzá nőül, mire aztán végleg abban hagyta az alkudozásokat és a brandenburgi választófejedelm hugát, Katalint, vette nőül. Ha Bethlen megnyeri a császárkisasszony kezét — mondja erre Gindely 112. l. —, politikájában kétségkívül gyökeres fordulat állott volna be. Bizonyára olyan, hogy a protestánsoknak elment volna a kedvök benne a saját prot. hőskéet magasztalni. Én meg azt gondolom, hogy éppen ez a ténye klasszikus módon mutatja azt, hogy Bethlent tulajdonképp sem a protestánsok vallásszabadsága, sem a magyar alkotmány nem érdekelte, hanem csak a saját egyéni érdeke, melynek emeléseért mindenre volt képes.

Mikor kívánsága nem teljesült, harmadszor is megmozdult Ferdinánd ellen, amidőn a nyugati hatalmak is szövetségesökké fogadtak. De Wallenstein győzött a szövetségeseken s Bethlen maga is beteges lévén, de meg emberei is részben elhagyták, részben kifaradtak, vegre békét kert, mely 1626-ban Pozsonyban kötöttet, körülbelül a nikolsburgi feltételek ismétlése mellett.

Ezután Erdélybe vonult vissza, s ismét a lengyel korona elnyerésén tölte a fejét, terveinek azonban a halál vetett véget 1629-ben. — Ilyennek mutatja az oknyomozó történet Bethlen Gábert.

Dr. Dudák János.

Telefon.

B. Gy. urnak. Fízett 1902. jul. 5-én, negyed-évre, 1903. jan. 13. félévre és jan. 24-én három negyed-évre; eszerint előfizetése rendezve 1903. év végéig. üdvözet!

Meghívás

a Nyitrai Takarékpénztár r.-társulatnak
1904 évi február hó 14-én délelőtti 11 óra-
kor saját háza tanácstermében Nyitra tartandó

41-ik rendes közgyűlésre,

melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 18. §-ára* való figyelemzetéssel meghívotnak.

Napirend:

1. Az 1903. évi üzletről szóló igazgatóság és felügyelő-bizottsági jelentések tárgyalása.
2. Ezen üzleti évi megvizsgált végzámadások alapján elkészült mérleg megállapítása és a nyereség felosztása.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak a lefolyt üzleti évre felelősség alóli felmentése.
4. A központi igazgatóságból a forda szerint és újból megválasztható 2 tag és 3 elhalt tag helyére a választás foganatosítása. (A forda szerint kilépnek: Babóthy Márton és Ronchetti József urak.)
5. A felügyelő bizottság választása.

Az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések, valamint a mérleg a közgyűlést megelőző 8 alatt az igazgatóság tanácstermében betekintheők.

Kelt Nyitra, az igazgatóság 1904. évi január hó 25-én tartott üléséből.

Az igazgatóság.

* A közgyűlésen szavazati jogát csak azon részvényes gyakorolhatja, kinek részvénye a közgyűlést megelőző ének utolsó napjáig bezárolag nevére a részvénykönyvbe bevezetett és a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőző nap déli 12 óráig az intézőnél az igazgató által ellenjegyzett pénztárnoki elismervény mellett letételt. Ezen elismervény belépti és szavazati jegyül szolgál a közgyűlésre.

MEGHIVÁS.

A Nyitrai Népbank mint részvénytársaság
1904. évi január hó 31-én délelőtti 10 órakor
saját 167/1. számú székházában

XXXV. RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉST

tart, melyre a t. c. részvényesek tisztelettel meghívotnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság évi jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A számadások megvizsgálása, a mérleg megállapítása és a nyereség felosztása.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentése.
5. Az igazgatóság indítványai.
6. A 31. § értelmében netán benyújtott indítványok tárgyalása.
7. A szavazatszedő és a jegyzőkönyvet hitelesítő bizottság kijelölése.
8. Öt igazgatósági tag megválasztása.

Figyelemzetés. A mérleg és a felügyelő-bizottság jelentése az intézet helyiségében a jogosultak által megtekintheők.

Alapszabályok kivonata.

6. §. Közgyűlésen való megjelenésre és szavazati joggal csak azon részvényes bír, aki az előző év végével, mint ilyen a részvénykönyvekben beírva volt, és ha ezen részvények a megtartandó közgyűlés előtt elismervény mellett az intézőnél letételenyelve lettek. Ezen elismervények egyuttal belépti jegyül szolgálnak.

29. §. Közgyűlések alkalmával egyaránt minden részvényesnek egy szavazata van egy részvény után a 6. § értelmében, mindazonáltal 10 szavazatnál többet egy egyleti tag sem összpontosíthat magában, akár saját nevében, akár mint megbízott.

Férjek, szülők nem szükségelnek külön meghatalmazást, gyámok azonban kinevezési okmányaikat előmutatni tartoznak.

A szavazási meghatalmazásnak városhatóságilag hitelesítettnek kell lennie.

Társulatok és jogi személyek jogosult eljáróik (képviselőik) által gyakorolják a szavazati jogot.

31. §. Oly tárgyak, melyek a meghívásban nem említettek, vagy oly önálló indítványok, melyek legalább 8 nappal a közgyűlés előtt az igazgató tanácshoz írásban kellőleg indokolva be nem adattak, a közgyűlésen nem tárgyalhatók.

Kelt Nyitra, 1904. évi január hó 9-én.

Rasskó Timót,
vezértitkár.

Une dame française 50 ans cherche
des heures de conversation ou à
enseigner sa langue à des enfants.
Pár-utca 36. étage I.

Meghívó.

A Nagytapolcsányi Takarékpénztár-egylet
XXXV. rendes évi közgyűlését,

1904 február 15-én d. e. 1/2 10 órakor
Nagytapolcsányban saját háza tanácstermében fogja
megtartani, melyre a t. részvényeseket ezennel
tisztelettel meghívja

Az igazgatóság.

Tárgysorozat:

1. A közgyűlési elnök, jegyzőkönyvvezető, jegyzőkönyvhiteljesítő és szavazatszedő bizottság megválasztása.
2. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság 1903. rvi üzletről szóló jelentése, zárszámadás és mérleg tárgyalása, valamint a tiszta nyereség felosztása iránti határozathozatal.
3. Az 1903. évi üzletről az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak további felelősség alóli felmentése.
4. Egy igazgatósági tagnak és a felügyelő-bizottságnak megválasztása.
5. Az alapszabályok szerint netán benyújtott indítványok tárgyalása és elintézése.

Figyelemzetés.

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése, valamint az 1903. évi zárszámadás és mérleg a közgyűlést megelőző 8 napon át a takarékpénztár hivatalos helyiségében minden jogosult részvényes által megvizsgálható és egy nyomtatott példányban átvehető.

2. Az alapszabályok 18. §-hoz képest a közgyűlésen szavazati jogát csak azon részvényes gyakorolhatja, kinek részvénye a közgyűlést megelőző két hónappal előbb a részvénykönyvben nevére bevezetett és a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőzőleg a vezérigazgató által ellenjegyzett pénztárnoki elismervény mellett a pénztárba letételt. Olyan elismervény a közgyűlésre belépti és szavazati igazolványul szolgál.

3. Ha f. évi február 15-ik napjára kitűzött közgyűlés nem lenne határozatképes, azon esetben az alapszabály 20. §-hoz képest a közgyűlés megtartására f. évi február hó 29. napjának d. e. 1/2 10 órája újabb határidővel azonnal kitűzött és azon a megjelölt részvényesek — „számra való tekintet nélkül.” — minden ügy felett jogérvényesen határoznak.

Eladó!

1 nyerges félvérű 6 éves 168 cm. magas ló és 1 pár kocsiló, szép egyforma, Izabella (oroszló), 150 cm. magas, 6 éves, erőteljes, jó futók. Nyitott és félfedett kocsi, szán és két pár lószerszám jutányos áron eladó.

Bővebb felvilágosítás: Kubo őrmester Trencsén, Frigyes főherceg-laktanya.

Reitpferd, Fuchs. Halbblut, 6 Jahre alt, 168 cm hoch Figurant ohne Fehler und 1 Paar Wagenpferde, schöne egale Isabellen (Russen) 150 cm Hoch 6 Jährig, gute Geher sind sammt Kutscherphaeton halbgedeckten Kaleschwagen, einem Schlitten und 2 Paar Geschirre preis würdig zu verkaufen. Auskunft: Trencsén, Erzherzog Friedrich Kaserne beim Feldwebel Kubo.

ZECHMEISTER KESZTAR

ALAPITOTT 1800 TELEFON 1179

JOSEF FÖRERZEGŐ ÉS TSK KIRÁLYSÉGE MÉZ ÉS VIASZÁRU GYÁRA ÉS MÉRNYASZUDY SZÁLLÍTÓ GYÖRÖTT ÉS FEHERÍTÉSÜ

GÖZÉRŐRE BERENDEZVE.

**Jótállás mellett szállít és a itdő plébániahivataloknak
1 évi utólagos fizetési feltétellel, kipróbált minőségben,**

Valódi méhviasz-gyertya,			
fehér	✿ ✿ ✿	védjegy	1 kgr. 5 — K.
I-ma méhviasz-gyertya			
fehér	✿ ✿		1 » 4:20 »
I-ma méhviasz-gyertya			
sárga			1 » 4:20 »
Méhviasz-gyertya,			
fehér	✿		1 » 3:60 »
Műviasz-gyertya, fehér			1 » 2:80 »
Husvétí gyertya, elsőrendű			1 » 5:20 »
Husvétí gyertya, másodrendű			1 » 4:20 »
Méhviasz tekercs, fehér vagy sárga			1 » 5:— »
Műviasz tekercs, fehér vagy sárga			1 » 3:60 »
Méhviasz-fáklya, egybeles, négyszegletű			1 » 5:20 »
négybeles,			1 » 4:40 »
Műviasz fáklya,			1 » 3:20 »
Gyujtóviasz-huzal, nem csepegő, 1 drb 20 fill.			1 » 4:— »
Francia gyujtóviasz-huzal, nem csepegő			1 drb. —40 »
Gyujtó- és oltó-szarv, érczből			1 » 2:40 »
Tömjén, finom, egyptomi			1 kgr. 2:40 »
Füstölő szén, praep. szagtalan, 1 darab 40 fill.			100 drb. 3:60 »
Guillon-bél, v. francia, 1, 2, 3-as számú.			1 doboz 3:— »
» magyar, 1, 2, 3-as számú.			1 » 2:— »
Guillon-lámpa, teljes felszerelés			8:24 »
Igen finom keresztelő pamut, 25 dekás csomag			1:60 »
Legfinomabb égőolaj előprézből			1 kgr 1:04 »

Bármely fajta viaszgyertya 10 kgr. mennyiségtől kezdve bérmentve küldetik a megrendelő lakhelyére. — Steárin oltár- és csillárgyertyák olcsó árban.

Részletes árjegyzék bérmentve.

3-15

Előnyös tőketörlesztéses jelzálog-kölcsönök!

A Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete a tőketörlesztéses jelzálog-kölcsönökre nézve legújabbán a következő rendkívül előnyös feltételeket állapította meg: =====

1. Kölcsönt ad már 300 koronától kezdve.
2. Kölcsönt ad 2000 koronáig úgy, hogy a kölcsönvevő a teljes összeget kapja meg készpénzben leolvasva (s nem záloglevelekben).
3. Kamatok címén sem történik levonás, mert a részletek mindig félévénként utólag fizetendők.

4. A kölcsön fölvehető 20, vagy 30 vagy 40, vagy 50 évi törlesztésre, mely esetekben a törlesztési hányad (tőke és kamat együtt véve) 5.26%-8%-ig változik. Záloglevéltől árfolyam szerint lehet kölcsönt kapni 4.90%-ra is.

5. A kölcsönt az adós bármikor fizetheti vissza akár egészben, akár részben, anélkül

hogy ezért külön díjat vagy térítést fizetne csak köteles félévvel előbb fölmondani.

6. A becslési adatokat az intézet önmaga, saját költségén szerzi be és csak a kölcsönből vonja le.

7. A jól fölszerelt kérvények lehető rövid idő alatt okvetlenül érdemleges elintéztést nyernek.

A Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete Nyitra székhelylyel egy vidéki képviselőt állított fel s ennek — a szomszéd megyék határos területeire is kiható — vezetésével =====

MEREY LAJOS nyitrai ügyvéd urat bizta meg, kihez a kölcsöntkérő ügyfelek teljes bizalommal fordulhatnak s tőle minden további fölvilágosítást díjmentesen nyerhetnek.

**KISBIRTOKOSOK ORSZ.
FÖLDHITELINTÉZETE.**

SZUPERFOSZFÁTOT,
Stassfurti kaintot

szavatolt 12.4% tiszta káli = 23—24% kén-savas káli tartalommal,

Stassfurti kalitrágyasót

szavatolt 40% tiszta káli = 74—76% kén-savas káli tartalommal,

Kovasavas kálit
(dohánytrágyázásra), továbbá

mindennemű egyéb **mütrágyaféléket**, azonkívül

Rézgálicot (98—99%)

elismert kitűnő minőségben legolcsóbban szállít a

„HUNGÁRIA“ mütrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság
Budapest, V. Fürdő-utca 8.

FELTÜNŐ UJDONSÁG!

Delice

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé mást nem szíhat.

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.